

СОВЕТ ТУРГУЗУГ

Депутат—чоннуң айбычызы

Ажыл-агый, култура тургузгунунун талам-биле салдыган сорулгаларын боттандырырга өтүрүн район Советинин депутаттары бо аразында чамкы ажылдарын чоруткан. Чылдың баштайы чартында депутаттардың хейируузу сонукулдарынын мурунуга өткүдүн кылган. Бо талам-биле райкутском база дуалажы, сессияларын шийтирлерин, районда салдыган чууга сорулгаларын, ажыл-агый, култура талам-биле челишкенирин чонга таныштырары-биле чара парлады берип турар.

Чоннуң мурунуга шычы бараан болур, сонукулдарын чагыларын ак-сепкилди күөдөр талам-биле үлгериле ажалда турарлар бар. Чонунун № 24 сонулга округуна депутат эш Донга болуун өткүдүн доктаамал кылган турар. Ол округтун малчынары койдан дүк кыгып алыр хүлээлгенин ажыр күөткен. Баштайы чакы кырма-кырма-биле беши 3—5 кг дүкү хой бүртүгүдөн алган. Чижээ, Сангыт-оол 4 кг, Даба 4,8 кг, Койбуу-оол 5,2 кг дүкү хой бүртүгүдөн кыгыл даганын. Мында ажыл-агыйнын өскө-дээ көргүзүлгө багыт эвес. Эчки эш Дамба, малчин Диртык база Айбул, Бүртүт шыкшан кымыкш ажылдап турар депутаттар хей.

Моон-биле калы чептерини база айтыр херек. Райкутском болган партия өгө органдарына дуалажы, сүмөз турга-дээ, сонукулдарына өткүдүн кылбас, харын кылды турары ажыл участогуна беши харысалга чок чамкы депутаттар бар. Чижээ, Сарыг-Алаактык № 25 сонулга округунда депутат эш Севалбаа болуун харысалга чогулган чурум үрөш саанчыдан үндүрткен. Эш Олакайын сонултурган округу Ак-Кежиге байдал

база эки эвес. Нинтинин көрүм-чүрүмү үрөш, оорлар чоруттарга эш Олакайын огу база хир-жип турар. Хойлу-дүрүм танымы-газы чептес, кижиндиге ажыл-агый. Нинтиге ажыктыг күш-ажылче чоңу бүрүн эвилдеп шыдавай турар.

Депутат—чоннуң айбычымы болур. Райкутском болган сессияларын шийтирлерин чонга таныштырар, боттарынның ажыл-чорудулазын сонукулдарга доктаамал плеткөр чорук чууга. Чеди чылдың баштайгы 1959 чылда салдыган сорулгаларын челишкенин боттандырырга дөш чоңу өмүлдө-дөш чууга.

С. СЕДЕН.

Монгуш Баазанович Доспан-оол Улуг-Хем районун Көп-Чыраа кезде Советинин депутатына үш улаа улай сонултурган. Чоннуң айбычымы хүлээлгенин ол алды чыл нинтиге ак-сепкилди күөдөр келген. Күүсөмүнүн хуралына болган Советинин сессиясына идеяйлиг кижини, ажылды улам өнжүлгөргө болган чептерин илереди чылдарында боттут саналарын кирип турар.

М. Б. Доспан-оол Советинин туугу суур болган чагайжылдыга талам-биле доктаамал комиссиянын даргазы, Ленин аттыг колхозтун дүрүлгөзү болган. Колхозтун төвү улам-ла калыбары, чуртталганын, бүдүргө болган култур-амыдырадыг чак-чаа туугуларын улам нежекип турар. Эрткен чылдын 180 олууту күбүт, чуртталганын 10 бакчынарын болган элечин каш мал кымыздарын доош ажылдап кырген.

М. СЫГЫР-ООЛ.

Кудумчу комитетинин ажылы

«Партиянын XI съездин» колхозтун төвү Арыг-Бажи Улуг-Хем районда көргүзүп сууруларын бирөөн кылдыр улам-ла калыбары, бүдүргө болган чуртталганын, култура-амыдырадыг чак туугуларын хүн бүрү нежекип турар. Кол худумчудан алдыда мында ам үш чак худумчулар нежекип.

СЭКП обкомунун V пленумуна доктаамал боттандырылган, эд эки арыг-шөвөр суур дөш, колхоз-кооперация кезигүүнеринин үлгериле чуртталга бакчыны дөш социалист чарышты үрө-түзүлгөдү калыбарына Хендерге кезде Совет (хүтсөмүнүн даргазы эш Хураганай) чамкы кемчелерин ам чорудуп турар. Күүсөмүнүн өгөргө-мөсөзү, кижиндиге ажылды чорударга калбас активке талып турары кончуг шы.

Болхозтун экономикаын улам быжыгаар, артыг бүдүргөсүн хөгжүдүр кол айтырдыг кичи-гейин салыштыр, кезде Совет чагайжылдыгын, културалыг болган чуртталга амдырадыг хересче үлгү сагышты салып турар. Бо бүгү ажылдар болочактыг кылдырган план баулар чоруттунуп, алаа депутаттар, доктаамал

комиссиялар идеяйлиг кыргып турар.

Арыг-Бажи суура дөрт худумчу комитеттери тургустунган. Чагайжылдыга, арыг-шөвөр талам-биле олар биле эвес ажылдарын чорудуп, күтсөмүн боттут дуалажып турар. Болхозтун фермаларына, хову ажылында болган артыг бүдүргөсүнүн өскө-дээ амдырадыг суурун чуртталгы чонундан шөфти база организастап турар.

Болхозчуларын ортузунга совет хойлу-дүрүм танымылазын, коммунисттүг ёзу-биле ажылдар, чурттар болган өрөңнү дугайында бөсөдөзүлгө, номчулгаларын жалбыртташкан, худумчу комитеттери: тарымал мяштарын көвүдөдирин, бакчы чамы участогтарынын шын ажылдарын, арыг-шөвөрнү сагымын чуртталгаларга тайлыбырлап турар.

Моон-биле калы нинтиге ажылыг күш-ажылдан орасыраар прогудуларга, арагачыларга, оорланычыларга, нинти көрүм-чүрүмнү үрөткөчлөргө үлгү шийтирилген дөшөдө кирет, бөдүн болган чок артып каар.

М. ДУНГАР-ООЛ.

Бистин төрөзүн чуртувустун найысылалы—Москвада

В. И. ЛЕНИННИН МУЗЕЙИНДЕ
Революция шөдү, В. И. Лениннин төп музейи... Маңа бистин чуртувустун бүтү-лө хоорайларын, дөдөйүн бүгү чуртталганын кижилер чорайар. Музейин залларында Коммунист партиянын маалымыг төгүзүлгө дугайын, оон үндөзүлгөсүн, дөдөйүн бирги социалист чуртталганын тургустуучу, ажылды чоннарын улау баштайчыны Владимир Ильич Лениннин чуртталганын болган ажыл амдырадыгын дугайын токуш турар муң-мун ховар документтерин көргүсө.

Чайгы хүнерде музейге найысылалдың кончуг хей аалчылары чоруттар. Ол чурттуу аяны-бүтү бүдүргө болган алаа чараларын шыагы Москва эрттирип турар. Ажылчынары болган алаа-халаачылары, өрөңкчилер болган башкылар, даштык төлөкөр-дир. Маңа хүнүнчө он-он экскурсиялаа бооп турар. Чижээ, нөдө 16-да Куйбышев областын Чаласек хоорайын келген ооллар, урууларын улау бөдү музейин көргү чорайар. Шөдөгө өрөңкчилерин алаа заводка практика-биле холбаштырып турганнар. Өрөңкчилерин бүдүргө-гечи челишкенирин демдегеп, бүдүргөсүн административ чери оларын Москвага он конук чорутуу-биле шыаган. Бирги хүнү шөдө-дөш В. И. Лениннин музейине өрттирерин шийтирлөзөңөр.

Ол хүн маңа Харьков, Белгород, Иваново, Челябинск болган өскө-дээ хоорайлардан келген кижилерге ужуражып болур турган.

Музейин көргөш, алаа келгеннер В. И. Ленин дугайында кинодокументтер көргүтүп турар элеч өрттү

турганнар. Чырык оожум өжө бөзгө, көрүкүлөр өкүлде Владимир Ильичин агаарлап чорутуур, Кремльде, чон мурунда чүбө чуугаал турарын көрүп, оон үнү дыңдап турарлар. Кык-на музейге чорай болду, улау баштыкчы оон улаан-сакыжыга кезеде дирит, бөдүн болган чок артып каар.

БЕШ АВТОМАТ-ЦЕХТЕР

Үш чыл бурунгаар автомат-цехти ажылдап кырген Москванын бирги подлинник заводу амгы үенч чак техниканы-биле улам байым турар. Маңа ам-ла беш автоматтыг цехтерин тургузары көрдүгөн.

Кырганын подлинниктерин автоматчак цехтин төлөкөсүн доо-дугулан. Чылда дөрт муң хире тонна металлдың камналганын бөз, дөз-бектер кымырын эң-не сайыраңгай технологиянын мында ажылдап турар. Маңа белик бүдүргөдүг агрегаттары ажылдары көрдүгөн турар. Дериникин бүдүргө чыгымын-на продукция бүдүр хем-чөөл дөрт катат өзөр.

ХИМИКАДА СООДУЛА КОМБИНАТЫ

Москванын сону порттунда күчүлүт, кончуг эли дериттинген соодуга комбинаты тургустунган.

Химиканын суг куралдарынын артыг дөз-бектер болган кыган паролоттар доктаа чөр туттунган. Оон чамында—үш калы дуалаар туугулу, соодугунун беш калы улау бакчы. Маңа элечин каш муң тонна бакчы болган өт-сүт продуктуларын кадалап болур. Тынган калып алды гүдүге чө-

дир температуралыг бирги калыгын өрөңдөдире түс-түс тонна өрөмө болган өскө-дээ сүт продуктулары бар. Ийги калыта—сорттар салып болган бакчыны дүргөн доктур алпараттар бар, мында бакчы үргөсүн болган өскө-дээ эки шы-нарлыг кемини шыгаар тускай чөдөр туттунган. Температураны кайла-лаа дистанция хереселдеринин автоматтыг хөдөлөр системаны кайгаар турар.

Бистер соодугунун бирги өлө-чөңүн дугайын чуугааламыс. Ам суг куралдарынын өрөңдө дөз-бектер бетондан 500 тонна бакчы кирер калчар-даа аажок улау соодугу туттунуп турар. Удаас чымын эң-төр дөз-бектерон селдь бакчы шыгаар соодугунун дөрт калыт бакчыны тулар.

ДОПУЧ ГЕОГРАФИЯ ЭНИКЛОПЕДИЯЗЫ

Улау төгө энциклопедиянын редакциясы дөрт тумут допуч география энциклопедиянын үндүрүг өгөлөр. География башкыларына, студенттерге, үстүк кластын өрөңкчилеринге, партия, совет болган комсомол ажылдакчыларына, пропагандагерлерге болган агитаторларга, а ол шыкшан география со-нуурадыг совет номчулгаларга таарымтыр ол кылдырган.

Энциклопедия 16 муң чүтүлөр, физиктиг болган экономикагы география талам-биле кол-кол мөдө-лө болган геологияны, геофизика-ны, биологияны, климатология-ны, картографияны, политиктиг экономикаын айтырларын чырат-кан дыка хей чүтүлөр парлаттынар. Оон бирги тому 1959 чылдың төчүтүдө үнөр.

СУГГА УРЕЛБЕС ХӨМ УЛУДУНУГ ИДИК

Бистин мурунуга эш бичин уруулар идик. Даштык хевиринин талам-биле ол алаа индиктиг мыг-бас. Ничалажак оон улаулу бир аяны—оон суг өтес тускай кештен кылган. Ол улаулу чик болган ко-вуч өңтүг, алаа улаулу бадалга бүдүн чартык, ийи катат үр кет-тинер.

Сугга урелбес улаулу кымыр кештин технологиясы Москва хоорай-нын улау ажыл-агый чөвүлгөсүн болган алгы-кеш-идик үлгүлү-нүг төп өрөң-шинчел институтун тускай өрөңкчилеринин кижилеге-биле Москванын алгы-кеш заводунга шийгөттүгөн. Кешти чамкыларынга хереселтерин үнүш чамкыларын орнуна хром дустарын ажылдамын ол ажылды хуу-саклы дөрт катат кымырлардыр.

Сугга урелбес чорук болза, тускай үстүг синтетиктиг кислоталар-биле амылдап кылган соода чөдү алдынар.

Чайгы сезонга улаулу Лап-рел ааттыг фабрика сугга урелбес улаулу уруулар көлөр 35 муң эш чик индиктерин бүдүрү үндүрер.

Моон сонгар мынд алктер бүдү-рүп үндүрер дыка көвүдөр.

МОСКВА ЧОГУНДА ТУРИСЧИ ЛАГЕРЬЕР

Волга өрнөдө чуртталгыг черде бирги подлинник заводун анык ажылчынарын турисчи лагерин турар.

Ийи нөдө болган-ла, оолдар, кыстарын чак болуу маңа чөдү-күш турар. Турисчирин өрөңдө-чтө хөдөлөр бар эвес, а паролот доктар чөдө оларын боттарынын катер-сөмөк маңа турар. Турисчи лагерге барымын түтөдөлөн өң-эки бүдүргөчлөргө, коммунист күш-ажылдын бригаданын кеш-

тинеринге, заводтун шалыпчыла-рына бирги өлөкчөдө тынып турар. Турисч дөзгө дышталыганын база бир дөзгөргө хевирлеринин бирөөн апар чыдар, чыл келген турум-на хей-хей анык Москва-лар алаа хандыктын турар. Бо ча-лым Москва чогуунда ажылчына-ры, студенттерге, школачыларга он-он турисчи лагерлер тургустун-ган.

КАРА-ДАЛАЙЖЕ ШӨЛЗӨЛӨП ЧӨРҮП ТУРАР

Найысылалдың Курск вокзалын дугайында ирар баар 30 ажыг посидилер үнөр. Муң-мун Москва-чылар Кавказтын Кара-Далай өрнө-ринче, Кисловодске, Платовке, Уи-райнаын калымында чөдөр-ринче чөрүп турар.

Вокзалдын амкыдыларын найы-сылалдың шөдөлөп чөрүп турар чуртталгаларына калыг-даа бер-гелешкенин болдурбас дөш хей ажылдарын кылган. Билеттерин баш бурунгаар телефон азы ажыг чага-биле чалдып ам болур. Эрткен чы-лын вокзалын чалгылар бөзүк Москва-чыларын бакчынарына хүнүнчө 5 муң хире билеттерин чөдөр берип турган, а ам калыг хүнерде ол сан 8 муң ажыг турар, чөбүк хүнерде 10 муң хире билет-терин бакчынарыга чөдөр берип турар алар.

Вокзал амкыдыларынның дө-дөш баураар харылаа министр-сөзү дөз-бек өрүк биледи чалгыр, ха-рылыг төлө каан, тускай ажыг почта чагааларын кылган үндүргөн. Москванын кайы-даа почта салы-мында кымыр ажыг чагааны са-лымы алган, калыг билеттер сер-гелешкенин турарын чорут дөш ки-жи айтып бижир. Боронук амкы-дычылары чалгыны хүлөп ала-нык, билетти аларын бөз хүнү айтып, харылыг чорудар.

МАЛГА ХӨЙ ЧЕМНЕРНИ ЧОГУУР ӨЙҮНДЕ БЕЛЕТКЭЭР

Дүвүренчиг оожум темпиде

Нинтинин малчыны баш саны өскөдө, чеди чылдың баштайгы чылда мал ажылын хөгжүдө-риниң планын күөсөдире болгаш оон продуктуун бедирде Чаа-Хал районун колхозтарына өрт-кен чылдарында хей ситенин, сиюсту белеткөөр негетинип турар. Район 10 муң тонна ситенин, 10 муң тонна сиюсту болгаш өскө-дээ чемнерин белеткен алаа, ам нинтинин чүтү-чүтүн малдары чөдөр саныг чемнер-биле ханды-рып шыдаар аргалыг болур.

Ситенин үнүжү дыка эки. Чаа-Хал МТС-ти СТС кылдыр эде орга-низастаанынын түнөлдө, кол-хозтар ажы-бүрү техниканы, кезде ажыл-агыйнын чепсөк-херек-селдерин боттарына сатып алган-нар. Мурунда МТС-е ажылдап турган механизаторлар ам колхоз-тарга амкыдай берген. Инчангаш мал чемнерин дүргө белеткөөргө таарымчалыг байдал тургустунган. Илдың-даа болза, бо чууга кампа-ния дүвүренчиг оожум темпиде чо-руу турарын демдегелерин өрттүп болбас. «Бурунгаар» колхоз мал чемнерин белеткөөргө багыт эвес белеткенге хирезинде-де, бо амкы-ла шулуудалып шыдаан.

Районга мал чемнерин белеткөөр кампаниянын ажылы өгөлөңдөн-дөз үш беш ховулар өрткөн. Бо амкы талам-биле график 5 хову бүртүгүдө күөсөттинип, үстүп келген. Ийи 15-е чөдөр түнө-дөш ап өзгөргө, район нинтин-биле чүгө 507 гектар ситенин көшөш, 335 тонна сарааткан. Чыгыш «Найралы» колхоз ол-да үдө чү-дө 22 тонна ситес салгындам ан-гыда, оон өскө колхозтар бир кало-грамм-даа ситес салбаан болган.

Ленин аттыг колхоз (даргазы эш Чамбал-оол, партия организаста-амын секретары эш Балчы-оол) ийи ортыга чөдөр график бау-раар 1050 тонна ситенин белеткөөр турган, чүгө 89 тонна кыж, сарааткан алган. Олаадамкынын чылдааны белеткөөрин алаа чылдарына кыж кирип турарына болур. Бо артыгдыг тра-ктор-биле ситен кезер 4 машина-ларынын чүгө чалгыны амкыдан келген. Ийи 15-е чөдөр сеп-теттинип ужурунда амкылаттын-маан. Алытын ситен кезер 7 ма-шиналарынын чүгө 3-жүт, эң-биле ситен бөзө 6 дырбаштарын 4-тү амкылаа кирген, а оон өскөлөр септеттинип болган. Бригадалар-га 150—200 киж амкылаа тур-бузе, чүгө 67 киж амкыдан тур-рар.

Хал калдырлары-биле 50—60 кижилер ситен кезер турбузе, оон чүгө 21 киж амкыдан келген. Оорулга тракторун ситен кезер 2 машиналарынын бирөөн үргелен. Эш Дугар-оол өргөдөкчө сүт-бараан фермадан 18 киж ситен белеткөөргө амкылаа дөш, ий-лыг турбузе, чүгө 7 киж амкы-лап турар.

Колхоз даргазы эш Чамбал-оол мал чемнерин белеткөөр амкыдан ховулап турар чылдаанын чүгө чалгыныг маңаар көнүгүт. Бир эвес үрүчү чак чап турган болза, колхоз ол үдө чүгө ситес са-лабыла? Ийи оожум темпиде, бүдүргөчүт эвес амкылаа болза, 2300 тонна ситес салып планын кажан күөсөдип болула? Эрг ситес оларларын, чартык бакчы аш-

„Большевик“ колхозта

Барыш-Хемчик районун «Боль-шевик» колхозу мал чемнеринин белеткөөргө өңөй оройлап өгөлөп кирген. Ситен кешилдиге 15 кол калдырларын комсомолчу-анык-тар бригады (бригадир Х. Стай), «Беларусь», «ДТ-14», «ДТ-24», дөш трактор агрегаты (бригадир О. Дора) амкылап турар.

Комсомолчу аныктар бригаданы кол калдырлары-биле 50 тонна ситенин кештирип, доктаамал кия-тарга азын кураткан. Ийи бол-за-даа трактор агрегаттары өңө-чү оожум темпиде амкылап турар. Ситен кешилдиге өгөлөңдөз бөз үш трактор агрегаты чүгө 46 гектар-нын кештирип, 43 тонна ситен са-рааткан.

Бо болза, трактор агрегаттары бүдүргөчү чөк амкылап турарын көргүтүп турар. Трактор агрегата-

„Ишкин“ колхозта

Сут-Хал районун «Ишкин» кезде ажыл-агый артыгын амкы-ничи-лери мал чемнеринин белеткөөргө организастыг чорутуп турар. Кол-хоз бо чылын 1400 тонна ситенин, 1400 тонна сиюсту белеткөөр

таттымаан, ситес салып 4 чөдө-оңгарлар калтырмаан. Партия ор-ганизастаанын секретары эш Бал-чы-оол, кезде Совет даргазы эш Данырмын ситен шөдөдө келгө-чүлөрүн өртүзүгө агитацияны, култура-мөсөзүн амкыдан чорут-пайн келген, бо амкыдан белик де-негө чөдөр күөдөдирер херек.

«Найралы» колхозта (даргазы эш Лопсан) байдал база-ла чөдөгөн. Бо артыг районун кайы-даа кол-хозтарында хей мал чемнерин азы 5000 тонна ситенин, 4300 тонна сиюсту белеткөөр планын, ийи турбузе, он амкы ховука чүгө 185 тонна ситенин, 22 тонна ситес белеткөөргө чөдөгөн.

Тракторун ситен кезер 11 ма-шиналарынын 8-ин, алытын ситен кезер 4 машиналарынын бирөөн, ситен бөзө азт дырбаштарын дөш кешти амкыдан турда, а өскө өскөлөр септеттинип-биле амкы-лаа кирбөз. Колхоз бир чак тра-кторун сатып ала-даа, амкылаа кижилер. Күш-ажы кылдып шы-даар 800 калхозчулар бар, ийи 15-е чөдөр түнө-дөш ап өзгөргө, район нинтин-биле чүгө 507 гектар ситенин көшөш, 335 тонна сарааткан. Чыгыш «Найралы» колхоз ол-да үдө чү-дө 22 тонна ситес салгындам ан-гыда, оон өскө колхозтар бир кало-грамм-даа ситес салбаан болган.

Бирги бригадала хол калдырла-ры чөдөш, дырбаштар чөк, мындыг байдал-биле амкы орт-кыдымын турар. Бригадир эш Чамбал-Хуу хүн, шак бүдүрө бри-гадага амкыдан эш организаста-амын улау, харын алаа халаа көсү-лөңнөп каан турары харысалга чөк чорук болур. Колхоз баштаар чөдөр тускай өрөңкчилерин, баш-тар чөдөр кештирерин амкылы харылаары-биле түс-түс брига-дала бижылаан. Олардан негез-де кончуг көшкөш.

Колхозтарын сууларында амкы кызылгы турар кижилер кайы хей, аларын мал чемнери белеткөөр амкыче мобилизастаан. Бары-Тал суулаа уруулар асдин мындаа организастаатынмаан. Инчангаш элеч хей нелер амкылаар арганы чөк болу берген. «Найралы» колхоз белеткөөрин чөдөр үсүндө доо-сизин-биле чөдөр белеткөөр амкы-че улау олаадамкы-биле кырген. Ак-Дөң, Хөдүг-Булан, Кызыл-Чы-раа, Качы дөш шыкшан ортуулар-нын ситенин ийи-даа хол калдырлары-биле кешип болур турган. Тракторлар кешир салдырын баш бурунгаар белеткөөн. Улуг-Хем-нин бир алдын дачыштыр Ак-Дөң оларын кешир дөш кол-хозчулар улау салды кылган өң-биле кеширп турда, каш хүнөр база өрте берген.

Кайы-даа колхозтар ситен шөд-деринде кижилерин амкылаарына таарымчалыг байдал чөдөр не-геделин чөдөр тургустунган. Мал чемнерин белеткөөрин амкыла-рында улау чептерин оң кыска хуураада шыгыны-биле чалып-бас болза, бо амкыдан челишкенин чөдөр шыдаас дөзгөн демде-лөөр херек.

М. КАВАА-САРЫГ,
«Шынык» корреспонденти.

Н. СЕРИЧ.

О. СЕГБЕ.

РЕДАКЦИОННЫЙ АДРЕС: Кызыл, Шетинини сурумчузу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнун 24-63, редакторнун ораакчынын, партия амырал калдинин 23-54, харысгалгы секретарын, культура болгаш амырал калдинин 37-13, кедээ ажыл-агыл, шийик информация калдистерин 21-47, пропаганда, устпур болгаш транспорт калдистерин 22-64, чагаа калдинин 21-27, бухгалтеринин 35-24, корректорларын 20-60.

ТС—01037. Чагым № 1912. Культура эргеделин типографиязы.